

Jak jsem prožíval oněch pět dní pražského povstání? Jako většina barikádových bojovníků. Se zbraní v ruce.

„Stavte barikády!“ zněl příkaz první revoluční noci a Pražané ho pochopili. Matné postavy zamlžené deštěm se skláněly nad žulovou dlažbou, ocel krumpáčů zvonila o tvrdé kostky a na pražských ulicích vyrůstaly řetězy barikád. Kolik hrdinství, kolik statečnosti, sebeobětování a svornosti se zrodilo na těch nezvyklých stavbách. Kolik přátelství vzniklo mezi lidmi, kteří se předtím nikdy neviděli. A valy ze žulových kostek byly na mnoha místech promíseny ocelí zahradních plotů, převrácených aut, železničních i tramvajových vozů. Když Pražané začali stavět barikády, měli za sebou už několik hodin tvrdých bojů proti přesile.

I já jsem bojoval se zbraní v ruce od samého začátku povstání. Začal jsem v sobotu 5. května v poledních hodinách v Bredovské ulici a skončil ve večerních hodinách ve středu 9. května u Čechových sadů už v době, kdy Praha byla osvobozena sovětskými vojáky. Ano, Praha byla osvobozena, ale skrytí zákeřníci, roztroušení po půdách a bytech, dosud řádili.

Za těch pět dní jsem prožil hodně. Na některé okamžiky nikdy nezapomenu. Patří k nim i to, že jsem se v průběhu tvrdých bojů setkal se třemi spisovateli: Františkem Kožíkem, básníkem Bohumilem Machem a Vladimírem Neffem. S prvním jsem se seznámil na velitelství v Radhoštské ulici, kam jsem patřil. Vrátil jsem se z vyčišťovací akce ve vilové čtvrti za továrnou Orion. Přišel jsem do chodby domu, kde bylo umístěno velitelství, a

tam jsem ho spatřil poprvé. Vrátil se z budovy rozhlasu, na jehož chodbách bojoval až do jeho vyčištění. Vzájemné seznámení obstaral ozbrojený strážný.

„Jó, tak tys spisovatel? Tak tady máme taky jednoho. To je von. Tak tohle je Pařízek a tohle je Kožík.“

Podali jsme si ruce a museli se usmát. V tom okamžiku jsme ještě netušili, kolik těžkých chvil je před námi.

U Bulhara před železničními mosty stála mohutná barikáda. Jednou stranou byla opřena o zeď zadního traktu Hlavního nádraží, druhou o rohový dům. Byla vysoká několik metrů a naše jednotka dostala příkaz vystřídat její původní obránce, jejichž řady po třech dnech bojů značně prořídly. Barikádu neustále ostřelovaly kulomety nacistů, kteří drželi oba mosty. A najednou jsme slyšeli z jednoho okna volání, že několik příslušníků SS se snaží dostat od náspů zadem do domů a že už jsou na dvoře.

„Jděte to vyčistit," zněl rozkaz pro mne a Vojtu Frodla. Byl to úkol pro dobré střelce, protože na sousedním dvorku stáli obyvatelé domu se zdviženými pažemi a za nimi nepřítel, který si vytvořil živou zeď, aby mohl vniknout do rohového domu a zaskočit obránce barikády zezadu. Situace byla tím horší, že prozatím bylo vyhlášeno příměří a my měli zakázáno střílet. Bylo třeba nepřítele vyprovokovat, aby vypálil první ránu. A to obstaral Vojta Frodl. Mne nechal na chodbě u okna v prvním poschodí a sám šel o patro výš. Otevřel okno, vyklonil se a chlapík v šedé uniformě se neudržel. Vystřelil a to byl také jeho konec. Vzápětí se vedle něho zhroutil další. Vojta byl vždycky dobrý střelec. Nu a ti druzí? Zapomněli na bezbrannou lidskou zeď a náramně rychle opustili dvorek. Šel jsem k bytu, z něhož jsme

slyšeli volání, a tam jsem se setkal s jeho majitelem. Konečně jsem poznal autora, jehož knihy se mi vždycky líbily. Byl to Vladimír Neff. Po celou dobu dalších bojů obstarával pak ve svém okně pozorovatelskou službu pro ty, kteří bránili barikádu. K tomu, aby hodiny trčel v otevřeném okně stále ostřelovaného domu, bylo zapotřebí hodně statečnosti.

Na barikádě U Bulhara jsem také prožil největší zážitek z bojů o Prahu. Bylo to v noci z úterka na středu, když se deset minut před druhou hodinou ozval hlas z rozhlasových přijímačů:

„Voláme o pomoc. Němci zahájili na Prahu útok všemi prostředky!"

Ten hlas se ozval tři hodiny po kapitulaci nacistických jednotek. Na okraji Prahy hřímala děla, obloha byla ozařována požáry jednotlivých objektů, hořelo i na Hradě. Krásná a trochu chladná noc zahalovala tmou bídu sužovaného města, rozložila svůj závoj na střechy hořících nebo už vyhořelých domů a vzduch se chvěl kanonádou. Nad městem se třpytily hvězdy. Stál jsem pod barikádou a měl jsem dojem, že se hvězdy usmívají. Té noci stejně jako po milióny let byl Velký medvěd na obloze pronásledován smečkou Honících psů, v jejichž středu běžel bájný lovec Bootes. Nad obzorem se ukazoval světlejší pruh Mléčné dráhy a Jupiter se na Prahu díval zářivým okem. V tom okamžiku jsem nedovedl pochopit, že mám za sebou několik těžkých bojových chvil a že v ruce držím zbraň, která po čtyři dny ukracovala život odpůrcům. Na naší barikádě bylo zvláštní ticho. Měli jsme chvilku oddechu, která nutila k přemýšlení. Měl jsem dojem, že za dobu pražských bojů jsem zestárl o několik let. Najednou jsem si vzpomněl na

jinou hvězdnatou noc pod rovníkovým africkým nebem. Tenkrát jsme vzpomínali na události, které se staly před léty. Mluvili jsme o první světové válce. Náčelník Vabenga z kmene Bakubů vyprávěl o těch, kteří zahynuli.

„Pane, víš, já jsem v té válce nebyl, ale mnoho lidí z mého kmene ano. Musela to být strašná válka a veliké zabíjení. Vždyť z mého kraje tam padlo deset lidí. Kdo to bude platit?“

A když jsem hned neodpověděl, znovu povzdechl:

„Kdo mi je zaplatí?“

Ubohý Vabenga s čistým srdcem, který věřil na kouzla a všelijaké čary, nemohl tenkrát tušit stejně jako já, že do Evropy se vlije vlna zběsilého zabíjení, které nemá v historii obdoby. Tak mne maně napadlo, kdo zaplatí to všechno, co se stalo v uplynulých pěti letech. Avšak vzpomínky na Afriku velmi rychle zahnal štěkání kulometu ze železničního mostu, vzdáleného necelých padesát metrů. Najednou se střelba ozývala ze všech stran a zase se bojovalo na okraji města i v jeho středu, vedle nás i na barikádě. Znovu jsem šplhal po žulových kostkách, abych zalehl do palebného postavení. Přitom jsem zpozoroval, že za stínem hořícího Pražského hradu vylétly do výše pestrobarevné hvězdy. Dvě zelené a jedna červená a potom znovu tři zelené. A tam kdesi pod jejich světlem se rozštěkaly kulomety a pak létaly k obloze další neklidné zelené hvězdy. Rakety... světla... nové hvězdy... rakety... rakety. Znovuse rozprskla trojice jasných hvězd a věděl jsem, co to znamená. Za jejich světlem přicházela pomoc. Praha je osvobozena, Praha zvítězila, Praha byla česká a Praha... Praha...

Věřte mi, že se v tom okamžiku skutečné hvězdy na obloze roztančily. To nezavinila horečka. Veliká nebeská bář se rozplynula v moře podivně tečkované rozplizými a neklidnými světelnými body. Snad si kamarádi a spolubojovníci na barikádě mysleli, že jsem se zbláznil, ale já za to nemohl. Stál jsem v šedi květnového svítání na jejím ostřelovaném vrcholu a s puškou vysoko zdviženou nad hlavou jsem volal: „Bratři... bratři... Prahu jsme udrželi!"

Udrželi jsme ji, ale dosud nebyl konec. Bojovalo se zuřivě na všech stranách. Na hlavy nám padala omítka, kterou shazovaly kulky, útočníci se znovu pokoušeli prorazit naši obranou a my už věděli, že Rudá armáda je v Praze a svádí boj o každou ulici.

A potom jsme se dočkali i my.

„Rusové!" zařval kdosi na barikádě.

Pod železničním mostem, odkud k nám přilétala ocelová smrt, zastavil tank a z něho vyskočili vojáci, které jsme viděli poprvé v životě.

„Zdrávstvujtě... nazdááár!"

První stisky rukou, řada otázek a neodbytné naléhání tankistů: „Kde jsou Němci?“ To už jsme měli pušky opřeny o zeď a rychle jsme připravovali v barikádě průchod pro první sovětský tank.

Přestože byla Praha osvobozena, povinnost nám ještě nekončila. Nemohl jsem ovšem tušit, že mi večer budou kolem uší ještě létat kulky.

Po půl sedmé došlo na naše velitelství v Radhošské ulici krátké hlášení: Přestřelka na Mírovém náměstí. Němci střílí s věže kostela. Žádáme o pomoc!

Palba z domovních bloků u Čechových sadů nás zastavila. Přijali jsme hlášení, že odpor na Mírovém náměstí likvidují sovětská tanková děla. Dostali jsme rozkaz, abychom vyklidili střechy a půdy okolních domů od záškodníků. Ani už nevím, pokolikáté to bylo za uplynulých pět dní, během nichž jsem ve vinohradské sokolovně, upravené na lazaret, spal jenom několik hodin.

Rozprchli jsme se do otevřených domovních vrat, za nimiž stáli obyvatelé ohrožených domů, vylezli na půdy a střechy. V jednom střešním vikýři se objevila puška, padl výstřel a mému sousedovi strhla kulka čepici. Ozvala se palba mých kamarádů a puška z vikýře zmizela. Slezl jsem dolů se střechy a podle rozkazu jsem mířil k dalšímu bloku, tentokrát s nasazeným bodlem. Mým úkolem bylo vyčistit půdu protějšího domu. Kulky, vystřelené nazdařbůh, bzučely jako čmeláci. Vběhl jsem do domu a tam jsem se s ním setkal. Za dveřmi stál v houfu jiných lidí můj přítel básník Bohumil Mach. Rozkřičel se na mne:

„Lád’o, nazdááár, já jsem byl zajatý. Vyšlapoval jsem si před německým tankem až z Dolních Počernic. Jdu s tebou.“

Zbraň sice neměl, ale šlapal se mnou a ještě s jedním barikádníkem vyzbrojeným automatem až ke dveřím půdy, na které měli být údajně záškodníci. Na půdu vedly železné dveře a v nich trčel klíč. Ti, kteří prodělávali půdní a bytové čistky, znají pocity při otevírání dveří, za kterými možná číhá smrt. A povstání už jsme měli prakticky za sebou. Podíval jsem se na svého pomocníka.

„Podívej se! Budu sehnutý, otevřu dveře a ty to tam z automatu nasypeš přes moji hlavu - a ne aby ses spletl.“

„Neboj se,“ konejšil mne.

„A ty, Bohouši, kdyby mne náhodou osolili, vezmeš to za mne.“

„Proto snad jdu s tebou, ne?“

Dopadlo to dobře. Bylo hodně střelení, hodně hluku a žádné nebezpečí. Na půdě totiž nikdo nebyl. Nakonec jsem musel utíkat, protože barikádníci usazení na protější střeše začali střílet na půdu, kde jsem hledal záškodníka. A stříleli s takovou důkladností, že tašky kolem mne jen lítaly.

Ano, všechno pro mne šťastně skončilo. A kdyby se mne někdo zeptal na můj nejhorší zážitek z pražského povstání, mohu s klidem odpovědět, že to byl onen, který jsem prožil na střeše Jednoho domu v Orlické ulici v pondělí 7. května. Dostal jsem se na úzké kominické lávce do přímého střetnutí se záškodníkem. V zuřivém objetí jsme se svezli po svahu střechy a mně se podařilo zachytit se rukama a jednou nohou za okap. Za krk a ramena se mne zoufale držel můj protivník. Pak se ozval osvobozující výstřel neznámého bojovníka, škrtící ruce povolily a mně se podařilo s vypětím všech sil vysoukat se po střeše k lávce. Odtud jsem se dostal na půdu a tam jsem se docela normálně složil. Takový nervový šok není docela nic příjemného. Moje vyznamenání mi ho připomínají.

Knihou o pražském povstání jsem zakončil léta bídy, nadějí i častého osobního strachu, jehož překonávání vyústovalo ve stále větší nenávist, která se stala neocenitelným pomocníkem v boji na barikádách. Tisíce mrtvých barikádníků a sovětských osvoboditelů Prahy zůstalo ležet na pražských ulicích. A za bojů jsem si stále

vzpomínal na větu z dopisu, který napsala sestra Jana po svém odsouzení k smrti nacistickou justicí.

„Neplačte! Ani já nepláči. Musíme jednou stejně odejít, a co záleží na jednom životě v tom obrovském zápasu, kdy se rodí nový svět?“

*Z knihy L. M. Pařízka Mé cesty za dobrodružstvím,
vydalo Nakladatelství České Budějovice roku 1967.*

Str. 98 – 103